

การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กรณีศึกษา 2 ราย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามผง
Promoting child development: 2 case studies
in Sam Phong Subdistrict Health Promoting Hospital.

(Received: June 19,2025 ; Revised: July 24,2025 ; Accepted: July 25,2025)

สุมารินทร์ สรณัฐรินทร์¹
Sumarin Sornsurin¹

บทคัดย่อ

การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กรณีศึกษา 2 รายนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการคัดกรองพัฒนาการเด็กผ่านเครื่องมือ Denver II 2. ศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาการกรณีศึกษาเด็กทั้ง 2 ราย เป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษา โดยเลือกเด็กจำนวน 2 ราย ที่เข้ารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามผง เป็นกรณีตัวอย่างในการประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้แบบทดสอบ Denver II ตามขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูลเบื้องต้น การประเมินพัฒนาการ ใช้แบบทดสอบ Denver II การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบผลการประเมินของเด็กทั้ง 2 ราย การติดตาม และวางแผนส่งเสริมพัฒนาการ และให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาการกรณีศึกษาเด็กทั้ง 2 ราย พบว่า เด็กที่มีปัญหาการเคลื่อนไหว ควรได้รับการฝึกฝนเพิ่มขึ้นในเรื่องการเดิน วิ่ง และการใช้กล้ามเนื้อให้แข็งแรงขึ้น ในด้านภาษาหากเด็กสามารถพูดได้น้อยกว่าปกติ การกระตุ้นผ่านนิทานและการสื่อสารที่ชัดเจนจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านนี้ เด็กที่สนใจของเล่นมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นควรได้รับการส่งเสริมการเล่นที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การเพิ่มกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านสมาธิ สำหรับการให้ความรู้กับผู้ปกครองในการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง ทั้ง 2 กรณีมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดพื้นที่ให้เด็กสามารถเล่นและเคลื่อนไหวได้อย่างปลอดภัย ลดสิ่งรบกวน กระตุ้นให้เด็กมีโอกาสรเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การส่งเสริม, พัฒนาการเด็ก, Denver II

Abstract

Promoting child development. These 2 case studies have the objectives to: 1. Study the process of screening child development through the Denver II tool. 2. Comparative study of promoting development. The 2-child case studies are case study research by selecting 2 children who received services at Sam Phong Subdistrict Health Promoting Hospital. This is an example case of evaluating child development using the Denver II test according to the steps of collecting preliminary data. Developmental assessment used the Denver II test. data analysis. Compare the evaluation results of both children, follow up, and plan to promote development. and provide systematic advice to parents II

The results of a comparative study of promoting development in both child case studies found that children with movement problems should receive more training in walking, running, and using stronger muscles. In terms of language, if the child can speak less than normal, stimulation through stories And clear communication will help foster this development. Children who are more interested in toys than in interacting with others should be encouraged to engage in plays that involve interaction with peers. Increasing activities that require concentration is important for children who have attention problems. As for educating parents on proper parenting, both cases have similar characteristics: they should create an environment that is conducive to learning. Provide space for children to play. And move safely, reduce distractions, and encourage children to have the opportunity to learn on their own.

Keywords: promotion, child development, Denver II

¹ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามผง

บทนำ

ปัญหาพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญด้านสาธารณสุข เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สมองและระบบประสาทมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว หากเด็กไม่ได้รับการกระตุ้นและดูแลอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ภาวะพัฒนาการล่าช้าในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ภาษา สังคม และการรู้คิด¹ ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาพัฒนาการ ได้แก่ พันธุกรรม โภชนาการที่ไม่เหมาะสม การขาดการกระตุ้นที่เหมาะสมในครอบครัว รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้² ข้อมูลจากการติดตามพัฒนาการของเด็กไทยพบว่า มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่มีภาวะพัฒนาการล่าช้าแต่ยังไม่ได้รับการคัดกรองหรือช่วยเหลืออย่างเหมาะสม⁽³⁾ พัฒนาการเด็กเป็นกระบวนการที่เด็กเติบโต และเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ในอนาคต² พัฒนาการของเด็กได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตั้งแต่ช่วงวัยแรกเกิดจนถึงวัยเด็กตอนต้นสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย และลดความเสี่ยงของความล่าช้าในการพัฒนา¹ กระทรวงสาธารณสุข ได้เน้นถึงความสำคัญของพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะช่วงอายุ 0-5 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่สมองมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วถึง 80% ของขนาดสมองผู้ใหญ่ และเป็นโอกาสทองของชีวิตในการเรียนรู้ และสร้างรากฐานที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก³ หากเด็กได้รับการเลี้ยงดูและส่งเสริมที่เหมาะสมในช่วงวัยนี้ จะช่วยเพิ่มศักยภาพทางปัญญา และส่งผลต่อพฤติกรรมในระยะยาว⁴

แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ และครอบคลุมทั้งการส่งเสริมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว และการสนับสนุนจากชุมชน และบุคลากรสาธารณสุข การใช้เครื่องมือคัดกรอง เช่น Denver II เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพใน

การประเมินพัฒนาการเบื้องต้นของเด็ก⁵ การส่งเสริมควรครอบคลุมกิจกรรมที่กระตุ้นทักษะเฉพาะด้าน เช่น การอ่านนิทาน การเล่นที่ใช้กล้ามเนื้อ และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น⁶ นอกจากนี้ การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและโภชนาการที่เหมาะสม เช่น การให้นมแม่ และสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกับเด็ก เป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการที่สมวัย⁽⁴⁾ ตามหลักการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก คือ บทบาทของครอบครัวพ่อแม่ และผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญที่สุดในการอบรม เลี้ยงดู และให้ความรัก ความเอาใจใส่แก่เด็ก โดยเฉพาะช่วง 3 ปีแรก ซึ่งเป็นช่วงที่สมองเติบโตสูงสุดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก ได้แก่ พันธุกรรม (Genetic Influences) เป็นปัจจัยที่กำหนดลักษณะเฉพาะทางกายภาพของเด็ก เช่น สีผิว สีตา และพัฒนาการด้านเชอร์ปัญญา ปัจจัยแวดล้อมในครรภ์ เช่น โภชนาการของมารดา การได้รับสารพิษหรือโรคต่าง ๆ อาจมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก ปัจจัยแวดล้อมหลังคลอด เช่น การได้รับนมแม่และการเลี้ยงดูที่เหมาะสมมีผลต่อสุขภาพและพัฒนาการด้านสติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เช่น การสนับสนุนให้เด็กได้รับนมแม่อย่างน้อย 6 เดือนแรก เนื่องจากช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาสมอง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู เช่น การโอบกอด และการเล่นกับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ การส่งเสริมกิจกรรมที่กระตุ้นพัฒนาการเด็ก เช่น การอ่านหนังสือให้ฟัง และการเล่นที่เสริมทักษะการใช้มือและการเคลื่อนไหว³

การติดตามพัฒนาการ (Developmental Monitoring) เป็นกระบวนการเฝ้าระวังพฤติกรรม และทักษะของเด็กเป็นระยะ ๆ โดยอาศัยข้อมูลจากผู้ปกครอง ครู และบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อให้สามารถวินิจฉัยและให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความเสี่ยงได้เร็วที่สุด⁷ แนวทางการติดตามพัฒนาการควรดำเนินการเป็นระบบ เช่น การตรวจคัดกรองเป็นระยะ

ที่ศูนย์อนามัยหรือสถานศึกษา และการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาของเด็กในแต่ละช่วงวัย การเฝ้าระวัง และคัดกรองพัฒนาการเด็กเป็นขั้นตอนสำคัญในการตรวจสอบพัฒนาการตามวัย เพื่อระบุว่าเด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมหรือมีภาวะล่าช้า ซึ่งหากได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่เนิ่น ๆ จะสามารถลดผลกระทบระยะยาวได้⁸ หนึ่งในเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในการคัดกรองพัฒนาการเด็กคือ Denver Developmental Screening Test II (Denver II) เป็นแบบคัดกรองพัฒนาการที่ใช้ประเมินเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปีใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) Gross Motor ทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การเดิน การกระโดด 2) Fine Motor-Adaptive ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เช่น การหยิบจับสิ่งของ 3) Language ความสามารถทางภาษาทั้งการพูดและเข้าใจภาษา 4) Personal-Social ทักษะทางสังคมและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น⁵

การใช้ Denver II เป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าสามารถช่วยระบุเด็กที่มีความล่าช้าทางพัฒนาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเพิ่มเติมได้ การคัดกรองการเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของกระบวนการเฝ้าระวังพัฒนาการ หากพบว่ามีพัฒนาการล่าช้าจำเป็นต้องมีการ ติดตามเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง และดำเนินการประเมินเชิงลึกเพื่อให้มั่นใจว่าเด็กจะได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม⁽⁹⁾ ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการเด็ก การประเมินพัฒนาการเด็ก (Developmental Assessment) มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การซักประวัติ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ สุขภาพ และสภาพแวดล้อมของเด็ก 2) การสังเกตพฤติกรรม ของเด็กในสถานการณ์ต่าง ๆ 3) การใช้แบบทดสอบมาตรฐาน เช่น Denver II หรือ Ages and Stages Questionnaires (ASQ) 4) การวิเคราะห์ผล และการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการ โดยอิงตามระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละราย สรุปได้ว่า การ

ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทั้งครอบครัว และบุคลากรทางการแพทย์ โดยเน้นการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพ การให้โภชนาการที่เหมาะสม และการส่งเสริมพัฒนาการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ³

เมื่อตรวจพบความล่าช้าในการพัฒนาการ ขั้นตอนต่อไปคือการจัดทำแผนการส่งเสริมพัฒนาการที่ออกแบบมาให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กแต่ละคน โดยแผนดังกล่าวอาจรวมถึง การกระตุ้นพัฒนาการเฉพาะด้าน ผ่านกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น การเล่นที่กระตุ้นการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และเล็ก การสนับสนุนทางภาษาศาสตร์ เช่น การอ่านนิทาน พูดคุยกับเด็กบ่อย ๆ การส่งเสริมทักษะทางสังคม ผ่านกิจกรรมกลุ่ม และการเล่นกับเพื่อน⁶ รวมทั้งการให้ความรู้กับผู้ปกครองในการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง³

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามผงได้ให้บริการเด็กที่ประสบปัญหาพัฒนาการล่าช้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ประสบปัญหาในการทดสอบพัฒนาการ และการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการที่เป็นระบบ กรณีศึกษาครั้งนี้จึงเป็นตัวอย่างของการนำเครื่องมือ Denver II มาใช้ประเมินเด็ก 2 ราย โดยเปรียบเทียบผลการทดสอบในด้านต่าง ๆ และพิจารณาการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการอย่างเป็นระบบ แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการอาจรวมถึงการกระตุ้นการเล่น การฝึกทักษะเฉพาะด้าน และการให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก⁽⁶⁾ พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละราย โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบเฝ้าระวัง และนำเสนอแนวทางการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนพัฒนาการเด็กให้เติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์

กรณีศึกษา 2 รายนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการคัดกรองพัฒนาการเด็กผ่านเครื่องมือ Denver II และ 2. ศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาการกรณีศึกษาเด็กทั้ง 2 ราย

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยเลือกเด็กจำนวน 2 ราย ที่เข้ารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามผง เป็นกรณีตัวอย่างในการประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้แบบทดสอบ Denver II การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเบื้องต้น ชักประวัติสุขภาพทั่วไป สภาพแวดล้อม และการดูแลจากครอบครัว
2. การประเมินพัฒนาการ ใช้แบบทดสอบ Denver II เพื่อประเมินพัฒนาการ 4 ด้าน ได้แก่ กล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก ภาษา และสังคม
3. การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบผลการประเมินของเด็กทั้ง 2 ราย เพื่อวางแผนทางการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมกับรายบุคคล

4. การติดตาม และวางแผนส่งเสริม จัดทำแผนส่งเสริมพัฒนาการ และให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ

การพิทักษ์สิทธิ

ในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็ก การพิทักษ์สิทธิเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การศึกษาครั้งนี้ยึดหลักจริยธรรมในการวิจัยกับมนุษย์ (Human Subjects Protection) และหลักสิทธิมนุษยชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ผู้วิจัยได้รับความยินยอมอย่างชัดเจนจากผู้ปกครองของเด็กก่อนการเข้าร่วมการประเมินหรือการเก็บข้อมูล มีการอธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการ และสิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วมได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการรักษา ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กจะได้รับการปกปิด (Confidentiality) และต้องไม่เปิดเผยตัวตนของเด็กโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก

ผลการศึกษา

ผลการศึกษากระบวนการคัดกรองพัฒนาการเด็กผ่านเครื่องมือ Denver II

ตารางที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการคัดกรองพัฒนาการเด็กผ่านเครื่องมือ Denver II

กรณีศึกษาคนที่ 1	กรณีศึกษาคนที่ 2
กรณีศึกษาเด็กคนที่ 1 อายุ 2 ปี 6 เดือน ประวัติสุขภาพ คลอดปกติ น้ำหนักแรกเกิด 3,100 กรัม สุขภาพโดยรวมแข็งแรง ผลการทดสอบพัฒนาการ Denver II ด้านการเคลื่อนไหว ผ่านทุกหมวด แต่ยังไม่สามารถกระโดดขาเดียวได้ ด้านภาษา ผ่านเกณฑ์ สามารถพูดเป็นประโยคสั้น ๆ 3-4 คำ ด้านสังคม และอารมณ์ ผ่านเกณฑ์ สามารถเล่นกับเพื่อนได้ดี ด้านสติปัญญา ผ่านเกณฑ์ แต่ยังต้องการการกระตุ้นเพิ่มเติมเรื่องสีและตัวเลข	กรณีศึกษาเด็กคนที่ 2 อายุ 2 ปี 6 เดือน ประวัติสุขภาพ คลอดก่อนกำหนด (36 สัปดาห์) น้ำหนักแรกเกิด 2,500 กรัม มีภาวะตัวเหลืองช่วงแรกเกิด ผลการทดสอบพัฒนาการ Denver II ด้านการเคลื่อนไหว ลำช้า ยังเดินได้ไม่มั่นคง และต้องจับราวขึ้นบันได ด้านภาษา ลำช้า พูดคำเดียว ๆ ได้ประมาณ 10 คำ ยังไม่สามารถพูดเป็นประโยคได้ ด้านสังคมและอารมณ์ ต้องได้รับการกระตุ้นเพิ่มเติม สนใจของเล่นมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านสติปัญญา มีสมาธิสั้น สนใจของเล่นที่มีเสียง และแสงไฟมากกว่าสิ่งรอบข้าง
แผนการส่งเสริมพัฒนาการ 1. การกระตุ้นพัฒนาการเฉพาะด้าน 1.1 ด้านการเคลื่อนไหว	แผนการส่งเสริมพัฒนาการ 1. การกระตุ้นพัฒนาการเฉพาะด้าน 1.1 ด้านการเคลื่อนไหว

ตารางที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการคัดกรองพัฒนาการเด็กผ่านเครื่องมือ Denver II

กรณีศึกษาคนที่ 1	กรณีศึกษาคนที่ 2
เป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และมัดเล็ก กิจกรรมที่แนะนำ กระโดดขาเดียว เพื่อฝึกให้เด็กกระโดดขาเดียวโดยเริ่มจากกระโดดข้าง ๆ ก่อน แล้วพัฒนาเป็นกระโดดไปข้างหน้า เดินบนเส้นตรงโดยใช้เทปกาวติดบนพื้นเป็นเส้นตรงให้เด็กเดินตาม กิจกรรมกลางแจ้ง เช่น วิ่งเล่น ปีนป่าย ขี่จักรยานสามล้อ เล่นบอล ฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น เล่นดินน้ำมัน ต่อบล็อกไม้ วาดภาพด้วยสีเทียน 1.2 ด้านภาษา เป้าหมาย เพื่อเพิ่มคลังคำศัพท์ และความสามารถในการสื่อสาร กิจกรรมที่แนะนำ อ่านนิทานที่มีภาพประกอบให้เด็กฟังทุกวัน และตั้งคำถามง่าย ๆ เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง พูดคุยกับเด็กบ่อย ๆ เพื่อกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องราวที่พบเจอในแต่ละวัน ร้องเพลงเด็ก ฝึกให้เด็กจดจำคำศัพท์ผ่านการร้องเพลง และทำทางประกอบ 1.3 ด้านสังคม และอารมณ์ เป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการเล่นกับเพื่อน และการควบคุมอารมณ์ กิจกรรมที่แนะนำ เล่นเป็นกลุ่ม สนับสนุนให้เด็กเล่นกับเพื่อน เช่น เล่นบทบาทสมมติ เล่นขายของ เล่นทำอาหาร สอนการแบ่งปัน ใช้ของเล่นหรือกิจกรรมที่ต้องเล่นร่วมกัน ฝึกแสดงอารมณ์ ใช้ตุ๊กตาหรือภาพประกอบเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจอารมณ์ต่าง ๆ 1.4 ด้านสติปัญญา เป้าหมาย กระตุ้นการเรียนรู้เกี่ยวกับสี และตัวเลข กิจกรรมที่แนะนำ จับคู่สี ใช้บล็อกไม้สี ลูกบอลสี หรือการระบายสี นับเลข นับสิ่งของในชีวิตประจำวัน เช่น นับบันไดขณะเดินขึ้นลง เล่นตัวต่อ ต่อบล็อกไม้หรือเลโก้เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงตรรกะ 2. การให้ความรู้กับผู้ปกครอง 2.1 การส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม แนะนำให้ผู้ปกครองควรจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับการเล่น หลีกเลี่ยงการให้เด็กดูหน้าจออิเล็กทรอนิกส์เป็นเวลานาน ใช้คำพูดเชิงบวกและให้กำลังใจเด็กเสมอ 2.2 การกระตุ้นภาษา แนะนำให้ผู้ปกครองควรพูดคุยกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ใช้ภาษาที่ชัดเจน และให้เด็กตอบสนองกลับ อ่านนิทานและอธิบายเนื้อหาเพื่อกระตุ้นความเข้าใจ 2.3 การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม ฝึกให้เด็กเรียนรู้กฎระเบียบง่าย ๆ เช่น การรอคอย และการขอโทษ สนับสนุนให้เด็กเล่นกับเพื่อนเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม 2.4 การดูแลสุขภาพ และโภชนาการ แนะนำให้ผู้ปกครองจัดอาหารที่ครบ 5 หมู่ หลีกเลี่ยงขนมหวาน และอาหารแปรรูป ส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมกลางแจ้ง หรือออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดี	เป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และมัดเล็ก กิจกรรมที่แนะนำ ส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น การปีนป่าย เล่นสนามเด็กเล่น เดินบนพื้นต่างระดับ หรือเล่นวิ่งไล่จับ ให้เด็กเล่นของเล่นที่ต้องใช้การทรงตัว เช่น บอร์ดโยก บอลโยก หรือการเดินบนเส้นตรง ฝึกให้เด็กขึ้นลงบันไดด้วยตนเอง โดยให้จับราวและค่อย ๆ พัฒนาการทรงตัว ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น การขีดเขียน ระบายสี ปั้นดินน้ำมัน หรือต่อบล็อกไม้ 1.2 ด้านภาษา เป้าหมาย เพื่อเพิ่มคลังคำศัพท์ และความสามารถในการสื่อสาร กิจกรรมที่แนะนำ พูดคุยกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ใช้คำพูดที่ชัดเจน และเข้าใจง่าย อ่านนิทานให้เด็กฟังทุกวัน พร้อมใช้ภาษากาย และสีหน้าเพื่อช่วยกระตุ้นความเข้าใจ ส่งเสริมให้เด็กเลียนแบบเสียงสัตว์ คำง่าย ๆ หรือพูดตามคำที่ผู้ปกครองพูด ใช้ภาพประกอบหรือของเล่นที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ที่สอน เช่น การ์ดคำศัพท์ หนังสือภาพ เล่นเกมที่ช่วยกระตุ้นภาษา เช่น เกมชี้และบอกชื่อสิ่งของรอบตัว 1.3 ด้านสังคม และอารมณ์ เป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการเล่นกับเพื่อน และการควบคุมอารมณ์ กิจกรรมที่แนะนำ กระตุ้นให้เด็กเล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกัน โดยใช้ของเล่นที่ต้องเล่นร่วมกัน เช่น การเล่นเกมบทบาทสมมติ เล่นบ้านตุ๊กตา หรือร้านขายของ สนับสนุนให้เด็กฝึกการรอคอย เช่น การเล่นเกมผลัดกันเล่น เพื่อพัฒนาความอดทน ใช้คำพูดให้กำลังใจ และชมเชยเมื่อเด็กแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม จัดกิจกรรมกลุ่มเล็ก ๆ เช่น วงกลมร้องเพลง เล่นเกมจับคู่ เพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 1.4 ด้านสติปัญญา เป้าหมาย เพื่อฝึกให้มีสมาธิจดจ่อมากขึ้น กิจกรรมที่แนะนำ ลดการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และหันมาเล่นของเล่นที่เสริมสร้างสมาธิ เช่น การต่อบล็อกไม้ จิ๊กซอว์ หรือเกมจับคู่ ขวนเด็กเล่นเกมที่มีการสังเกตและจดจำ เช่น การเล่นเกมซ่อนหา หรือการ เล่นบัตรคำ ส่งเสริมการฟัง และทำตามคำสั่งง่าย ๆ เช่น "หยิบลูกบอลสีแดงให้แม่" เพื่อกระตุ้นการจดจำ และทำความเข้าใจ ใช้กิจกรรมศิลปะ เช่น วาดภาพ ระบายสี หรือปั้นดินน้ำมัน เพื่อช่วยให้เด็กมีสมาธิมากขึ้น 2. การให้ความรู้กับผู้ปกครอง 2.1 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดพื้นที่ให้เด็กสามารถเล่นและเคลื่อนไหวได้อย่างปลอดภัย ลดสิ่งรบกวน เช่น โทรทัศน์หรือเสียงดัง 2.2 ใช้เวลาคุณภาพกับเด็ก หมั่นพูดคุย อ่านนิทาน และเล่นกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ 2.3 กระตุ้นให้เด็กมีโอกาสรียนรู้ด้วยตนเอง ให้เด็กลองทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองก่อนที่ผู้ปกครองจะช่วย 2.4 จำกัดการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไม่ให้เด็กใช้โทรศัพท์หรือแท็บเล็ตเกิน 1 ชั่วโมงต่อวัน และควรเลือกเนื้อหาที่มีประโยชน์

ตารางที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการคัดกรองพัฒนาการเด็กผ่านเครื่องมือ Denver II

กรณีศึกษาคนที่ 1	กรณีศึกษาคนที่ 2
	2.5 ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก ใช้การชมเชย เสริมแรงบวกเมื่อลูกทำพฤติกรรมที่เหมาะสมแทนการดุหรือลงโทษ 2.6 เข้าใจและสนับสนุนพัฒนาการของลูก สังเกตพัฒนาการของเด็กอย่างสม่ำเสมอ และหากพบว่ามีความล่าช้ามาก ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับคำแนะนำเพิ่มเติม

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาการกรณีศึกษาเด็กทั้ง 2 ราย

จากการประเมินพัฒนาการโดยใช้แบบทดสอบ Denver II พบว่าเด็กคนที่ 1 พัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติ ในขณะที่เด็กคนที่ 2 มีพัฒนาการล่าช้าในบางด้าน โดยเฉพาะด้านภาษา และการเคลื่อนไหว จึงได้ออกแบบแผนการส่งเสริมพัฒนาการที่แตกต่างกัน เด็กที่มีปัญหาการเคลื่อนไหว ควรได้รับการฝึกฝนเพิ่มขึ้นในเรื่องการเดิน วิ่ง และการใช้กล้ามเนื้อให้แข็งแรงขึ้นผ่านกิจกรรมที่หลากหลายมากกว่า ในด้านภาษาหากเด็กสามารถพูดได้น้อยกว่าปกติ การกระตุ้นผ่านนิทาน และการสื่อสารที่ชัดเจนจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านนี้ เด็กที่สนใจของเล่นมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นควรได้รับการส่งเสริมการเล่นที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เช่น การเล่นเกมบทบาทสมมติ การจำกัดการใช้สื่อ และเพิ่มกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านสมาธิ เพื่อให้เด็กสามารถจดจ่อกับสิ่งที่ทำได้ดีขึ้น การกระตุ้น และติดตามพัฒนาการของเด็ก หากภายใน 3-6 เดือนยังไม่มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ควรส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมิน และให้การช่วยเหลือเพิ่มเติม

สำหรับการให้ความรู้กับผู้ปกครองในการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง ทั้ง 2 กรณีมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดพื้นที่ให้เด็กสามารถเล่น และเคลื่อนไหวได้อย่างปลอดภัย ลดสิ่งรบกวน เช่น โทรทัศน์หรือเสียงดัง ใช้เวลาคุณภาพกับเด็ก หมั่นพูดคุย อ่านนิทาน และเล่นกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้เด็กลองทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองก่อนที่ผู้ปกครองจะช่วย จำกัดการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไม่ให้เด็กใช้โทรศัพท์

หรือแท็บเล็ตเกิน 1 ชั่วโมงต่อวัน และควรเลือกเนื้อหาที่มีประโยชน์ ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก ใช้การชมเชย เมื่อลูกทำพฤติกรรมที่เหมาะสมแทนการดุหรือลงโทษ เข้าใจ และสนับสนุนพัฒนาการของลูก สังเกตพัฒนาการของเด็กอย่างสม่ำเสมอ และหากพบว่าพัฒนาการของเด็กมีความล่าช้ามาก ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับคำแนะนำเพิ่มเติม

สรุปผลการศึกษา

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กแต่ละคนต้องคำนึงถึงจุดแข็ง และจุดที่ต้องพัฒนาเป็นรายบุคคล กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาเด็กควรมีความหลากหลาย และปรับให้เหมาะสมกับปัญหาของเด็กแต่ละคน การกระตุ้นผ่านกิจกรรมที่เป็นธรรมชาติ เช่น การเล่น การอ่านนิทาน และการพูดคุย ช่วยส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเด็กจะได้รับการเรียนรู้ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน เด็กที่ได้รับการกระตุ้น และสนับสนุนที่เหมาะสม จะสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และลดปัญหาความล่าช้าในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการประเมินโดยใช้แบบทดสอบ Denver II พบว่าเด็กทั้งสองรายมีพัฒนาการที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยเด็กคนที่ 1 มีพัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติ ในขณะที่เด็กคนที่ 2 มีพัฒนาการล่าช้าในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านภาษา การเคลื่อนไหว และสมาธิ สาเหตุ

ของความแตกต่างดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากหลายปัจจัย เช่น

1. ปัจจัยด้านชีวภาพและสุขภาพช่วงแรกเกิด เด็กคนที่ 2 มีประวัติคลอดก่อนกำหนด และน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงของพัฒนาการล่าช้า เนื่องจากการคลอดก่อนกำหนดอาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสมองและระบบประสาท ทำให้เด็กมีความเสี่ยงต่อการมีปัญหาด้านสติปัญญา ภาษา และการเคลื่อนไหวมากขึ้น⁽¹⁰⁻¹¹⁾

2. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมและการกระตุ้น เด็กคนที่ 1 ได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการพูดคุย เล่น และอ่านหนังสือให้ฟังเป็นประจำ จึงช่วยส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน ในขณะที่เด็กคนที่ 2 สนใจของเล่นมากกว่าการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีแนวโน้มได้รับการกระตุ้นทางสังคมและภาษาน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่า เด็กที่ไม่ได้รับการกระตุ้นผ่านการโต้ตอบกับผู้ใหญ่จะมีพัฒนาการทางภาษาช้ากว่าเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์บ่อย¹²⁻¹³

3. การใช้สื่อและของเล่นอิเล็กทรอนิกส์ เด็กคนที่ 2 มีแนวโน้มชอบของเล่นที่มีเสียงหรือแสง ซึ่งแม้จะดูน่าสนใจแต่กลับลดโอกาสในการโต้ตอบทางภาษากับ

ผู้ปกครอง และทำให้เด็กขาดทักษะการจดจ่อในกิจกรรมที่ใช้ความคิด ส่งผลให้มีพฤติกรรมสมาธิสั้น (14) ขณะที่เด็กคนที่ 1 ได้รับการกระตุ้นแบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมตามธรรมชาติ เช่น การอ่านนิทาน หรือ การพูดคุย ซึ่งมีผลดีต่อการพัฒนาสมองในช่วงปฐมวัย¹⁵

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการติดตามผลการพัฒนาการของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก
2. เพิ่มกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นพัฒนาการได้อย่างสนุกสนาน เช่น การเล่นดนตรี ศิลปะ หรือการเล่นที่มีการเคลื่อนไหว
3. กระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมกลางแจ้งมากขึ้น เพื่อลดเวลาที่ใช้กับสื่ออิเล็กทรอนิกส์
4. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก เพื่อให้มีความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการเลี้ยงดูได้อย่างเหมาะสม
5. ควรปรึกษานักพัฒนาการเด็กหรือแพทย์เฉพาะทาง หากพบว่าเด็กยังคงมีพัฒนาการล่าช้ามากในบางด้าน

เอกสารอ้างอิง

1. Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (Eds.). (2000). From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development. National Academy Press.
2. Berk, L. E. (2020). Infants and children: Prenatal through middle childhood (8th ed.). Pearson.
3. กรมอนามัย. (2556). คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย: หลักสูตรเร่งรัดประจำโรงพยาบาล. กระทรวงสาธารณสุข.
4. Luby, J. L., Belden, A., Harms, M. P., Tillman, R., & Barch, D. M. (2013). Preschool is a sensitive period for the influence of maternal support on the trajectory of hippocampal development. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(20), 5742–5747. <https://doi.org/10.1073/pnas.1601443113>
5. Frankenburg, W. K., Dodds, J., Archer, P., Shapiro, H., & Bresnick, B. (1992). Denver II: Technical manual and training manual. Denver Developmental Materials.
6. Guralnick, M. J. (2011). Why early intervention works: A systems perspective. *Infants & Young Children*, 24(1), 6–28.
7. Lipkin, P. H., & Macias, M. M. (2020). Promoting optimal development: Identifying infants and young children with developmental disorders through developmental surveillance and screening. *Pediatrics*, 145(1), e20193449. <https://doi.org/10.1542/peds.2019-3449>

8. Council on Children with Disabilities. (2006). Identifying infants and young children with developmental disorders in the medical home: An algorithm for developmental surveillance and screening. *Pediatrics*, 118(1), 405–420. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-1231>
9. Squires, J., Bricker, D., & Twombly, E. (2009). *Ages & stages questionnaires®, third edition (ASQ-3): A parent-completed child monitoring system*. Brookes Publishing.
10. Bhutta AT, Cleves MA, Casey PH, Cradock MM, Anand KJ. Cognitive and behavioral outcomes of school-aged children who were born preterm: a meta-analysis. *JAMA*. 2002;288(6):728–737.
11. Luu TM, Ment LR, Schneider KC, Katz KH, Allan WC, Vohr BR. Lasting effects of preterm birth and neonatal brain injury on social-emotional development. *Pediatrics*. 2009;123(1):103–113.
12. Zimmerman FJ, Gilkerson J, Richards JA, Christakis DA, Xu D, Gray S, et al. Teaching by listening: The importance of adult-child conversations to language development. *Pediatrics*. 2009;124(1):342–349.
13. Weisleder A, Fernald A. Talking to children matters: Early language experience strengthens processing and builds vocabulary. *Psychol Sci*. 2013;24(11):2143–2152.
14. Christakis DA. Interactive media use at younger than the age of 2 years: Time to rethink the American Academy of Pediatrics guideline? *JAMA Pediatr*. 2014;168(5):399–400.
15. Luby JL, Belden A, Harms MP, Tillman R, Barch DM. Preschool is a sensitive period for the influence of maternal support on the trajectory of hippocampal development. *Proc Natl Acad Sci U S A*. 2013;110(25):9702–9707.